

עיונים וביאורים במעלת רשב"י
בסוגיות הש"ס ובזהר הק'

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש

ת.ד. 2033

כפר חב"ד 6084000

03-3745979

Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office

1469 President St. #BSMT

Brooklyn, NY 11213

United States

(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב ישראל ארי' לייב רבינוביץ, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

פתח דבר

בעזרי"ת.

בהתקרב האי יומא רבא, יום שמחתו של רשב"י - ל"ג בעומר, הננו מתכבדים להגיש בפני קהל שוחרי התורה ולומדי' קונטרס "אוצרות רשב"י", ובו ביאורים ועיונים במעלתו של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, מלוקטים מתוך תורתו הרחבה מני ים של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

קונטרס זה מופיע במסגרת הקובץ השבועי "לקראת שבת - עיונים בפרשת השבוע".

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם, ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו.

ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויהי-רצון שנזכה האי שתא לקיום האמור בספר הזוהר, ד"בהאי ספרא דילך יפקון מן גלותא", ותוספת העיסוק בפנימיות התורה תחיש את ביאת גואל צדק, במהרה בימינו.

בברכת התורה,
מכון אור החסידות

אייר ה'תשפ"א

תוכן העניינים

א. תורתו אומנתו – מפסיק לקריאת שמע?	ד.
ב. ישוב דברי הגמ' שהי' רשב"י מתפלל "בעידן צלויי"	ה.
ג. תורתו אומנתו – דידה לשכינתא	ו.
ד. רשב"י הי' מאחד גליא וסתים דאורייתא	ח.
ה. מדוע נפטד רשב"י מקריאת שמע לדעת הירושלמי	י.
ו. ביאור הא דסתם רבי שמעון הוא רשב"י	יא.
ז. מעלת רשב"י שהי' פועל ומתקן את העולם	יב.
ח. ביאור מאמר רשב"י "שלשה שאכלו"	יג.
ביאורים קצרים בתורת הרשב"י	טז.
לכל ישראל האיר + דרש כל תעלומות + ממנו תצא תורה אור מופלא + יכול לפטור העולם	
דרכי החסידות	כ.

מקורות

סימנים א-ז ע"פ 'לקוטי שיחות' ח"י'ז ע' 356.

סימן ח ע"פ 'שיחות קודש' תש"מ ח"ג ע' 789, 'תורת מנחם – התוועדות' חנ"ג ע' 145.

תורתו אומנתו – מפסיקין לקריאת שמע או רק לתפילה?

האם ה' רשב"י מפסיק מלימודו לקריאת שמע / תיווך דברי הבבלי והירושלמי בזה / מדרגת רשב"י תורתו אומנתו למעלה ממעלת חבריו / החילוק במעלת רשב"י בין קודם כניסתו למערה ללאחר שיצא ממנה

איתא בגמרא (שבת יא, א): "חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפלה, אמר רבי יוחנן לא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחי וחביריו שתורתן אומנותן, אבל כגון אנו מפסיקין לק"ש ולתפלה", וכן נפסק להלכה בטור ובשו"ע ((ובשו"ע אדמו"ר הזקן) אור"ח סו"ס קו) "מי שתורתו אומנתו כגון רשב"י וחבריו מפסיק לקריאת שמע ולא לתפילה". אך בירושלמי (ברכות פ"א סוף ה"ב, שבת פ"א סוף ה"ב) איתא "אמר רבי יוחנן בשם רשב"י כגון אנו שעוסקין בתלמוד תורה אפילו לקרית שמע אין אנו מפסיקין".

ובפשטות נראה שיש כאן פלוגתא בין הבבלי והירושלמי אם מי שתורתו אומנתו כרשב"י מפסיק לקריאת שמע או לא. אמנם, ידוע הכלל (יד מלאכי כללי שני התלמודים אות י' וש"נ) שיש להשוות בין התלמודים כל מה דאפשר, ואפי' בשינוי דחיקא. ועפ"ז גם בנדו"ד יש לתווך ולתרץ שבאמת אין כאן פלוגתא.

וי"ש לומר, דתרי גווני תורתו אומנתו איכא, ובדרגה הגבוהה דתורתו אומנתו נפטרים גם מקריאת שמע (יעוין לקמן הביאור בזה בדרך הפנימיות), ואילו בדרגה הנמוכה יותר נפטרים רק מתפילה, אבל מפסיקים מהלימוד לקרוא את שמע.

ועפ"ז יש לתווך דיעות הבבלי והירושלמי, דהנה, לכשנדייק בדברי הירושלמי נראה שהפטור מקריאת שמע הוא דוקא לרשב"י עצמו ולא לחבריו, שהרי הובא שם הטעם שאין מפסיקים לקר"ש ד"זה (ת"ת) שינון וזה (קר"ש) שינון ואין מבטל שינון מפני שינון", וממשיך שם בירושלמי (לתירוץ א') "רבי שמעון בן יוחי על ידי שהי' חדיד בדברי תורה לפיכך אינה חביבה עליו (ק"ש) יותר מדברי תורה".

ונראה ברור שטעם זה קאי רק ארשב"י עצמו, שהרי הוא ה' זה שהי' "חדיד בדברי תורה", ו"עליו" דווקא נאמר שאין קריאת שמע חביבה, וא"כ גם מה שאמר שם "כגון אנו

וכו' אפילו לקרית שמע אין מפסיקים", היינו דוקא לגבי עצמו שהוא הי' בדרגה גבוהה יותר בתורתו אומנתו ("חדיד בדברי תורה") [וגם לתירוץ הב' בירושלמי שם "רשב"י כדעתי", י"ל שהוא רק בתורתו אומנתו בדרגת רשב"י].

אמנם בבבלי קאי על חבריו של רשב"י, דאף שגם אצלם הייתה תורתם אומנותם, הי' זה במדרגה נמוכה יותר בתורתו אומנתו שפוטרת רק מתפילה אך לא מקריאת שמע.

ומה שמזכיר שם בבבלי גם את רשב"י עצמו ("כגון רשב"י וחבריו") י"ל על פי מה דאיתא בגמ' (שבת לג, ב) שקודם שנכנס רשב"י למערה "הוי מקשי ר"ש בן יוחי קושיא, הוה מפרק ל"י ר' פנחס בן יאיר תריסר פירוקי, לסוף הוה מקשי ר"פ בן יאיר קושיא הוה מפרק ל"י רשב"י עשרין וארבעה פירוקי", היינו שבהיותו במערה נתגדל ונתעלה רשב"י ונתחדד בדברי תורה.

ועפ"ז יש לומר בסוגיין, דמ"ש בבבלי שרשב"י וחבריו חייבים בקריאת שמע ופטורים רק מתפילה קאי על הזמן שרשב"י עדיין הי' במדרגה אחת עם חבריו, קודם שנכנס למערה, דאף שהייתה תורתו אומנתו, לא הי' זה בתכלית השלימות במדרגה הגבוהה, ולכן עדיין הי' מחוייב להפסיק לקרות קריאת שמע. ומ"ש בירושלמי שהי' פטור מקר"ש לפי ש"חדיד בדברי תורה" זה קאי לאחר שיצא מהמערה ונתחדד ביותר בלימוד התורה, שאז דייקא הגיע לשלימות מדרגתו בלימוד התורה באופן של תורתו אומנתו ונפטר מקריאת שמע.

[ולקמן (סימן ג) יתברר עוד בגדר תורתו אומנתו ע"פ שיטת הזהר הק', שבוזה יתבאר (סימן ה) בטוב בדרך הפנימיות הטעם שמי שתורתו אומנתו פטור מקריאת שמע].

ישוב דברי הגמ' שהי' רשב"י מתפלל "בעידן צלוי"

יבאר קושיית הרעק"א על התוס' במועד קטן היאך למד בירושלמי היפך הבבלי / ביאור התוס' בשבת והכוונה במה שהפסיק רשב"י ור"א בנו במערה מלימודם אם הי' ההפסק לתפילה או לקריאת שמע

איתא בגמ' שבת (לג, ב) במעשה שהי' רשב"י ובנו ר"א במערה "בעידן צלוי לבשו מיכסו ומצלי", ולכאורה צריך ביאור איך מתאימים הדברים עם מ"ש לעיל מהגמ' (שם יא, א) שמי שתורתו אומנתו כרשב"י פטור מתפילה.

ובתוס' (שבת יא, א ד"ה כגון רשב"י) כתבו דמחמת כן יש לפרש דמצלי היינו קריאת שמע, והוא ע"פ מה דאיתא כאן בבבלי, דרשב"י וחבריו היו מחוייבים להפסיק לק"ש. אבל כבר הקשו ע"ז (ראה יפה מראה לירושלמי שם, ברכי יוסף או"ח סי' ע', יד דוד מועד קטן ט, ב ועוד) שאמנם בבבלי אמר רבי יוחנן "כגון רשב"י וחבריו" אבל הרי דעת רשב"י עצמו בירושלמי היא (כנ"ל)

שאף לקריאת שמע אין מפסיקים, ומה נועיל אם נפרש שמדובר בקריאת שמע, אם רשב"י לא הי' מפסיק אף לקריאת שמע?

וְלִכְּנָן יֵשְׁבוּ (ביפה מראה וברכי יוסף שם ועוד) דברי הגמ' כפשטן דקאי על תפילה, ד"בעידן צלויי" היו רשב"י ורבי אלעזר מתפללים, אלא שאין הכוונה בזה לזמן תפילה (המחוייב) שכן הם היו פטורים מתפילה, אלא לזמן שרצו להתפלל.

וכדאיתא בסוף ראש השנה אודות רבי יהודה שהי' מתפלל מחודש לחודש, וכן בנוגע לרשב"י עצמו כ' רבינו יונה על הרי"ף (ברכות ח, א) שרשב"י הי' מתפלל משנה לשנה, היינו שגם מי שתורתם אומנותם שהם פטורים מתפילה היו מתפללים מזמן לזמן.

וע"פ מה שנתבאר בסימן הקודם יש ליישב גם באופן אחר, ודברי התוס' יתפרשו גם בהתאם לשיטת הירושלמי, ובהקדם, דביד דוד (שם) תירץ דמה שנאמר בגמ' שבעת היות רשב"י במערה הי' מתפלל "מיירי קודם שנתחכם כ"כ בתורה, דאז הי' חייב בק"ש ובתפלה". והיינו, שמפרש שבעת היות רשב"י במערה עוד לא נפטר מקריאת שמע ואף לא מתפילה.

אמנם, לפי הנתבאר לעיל (בסימן הקודם) שבמעלת תורתו אומנתו אצל רשב"י עצמו היו ב' תקופות, דרך לאחר שיצא מהמערה והי' חדיד טפי נתעלה למדרגה הגבוהה בתורתו אומנתו הפוטרת אף מקריאת שמע, אבל קודם לכן הי' במדרגת תורתו אומנתו הנמוכה הפוטרת רק מתפילה, הנה לפי זה אתי שפיר מה שכתבו התוס' ד"צלויי" היינו קריאת שמע, כי אז בהיותו במערה הי' רשב"י עדיין כמו "חבריו" שהיו מפסיקים לק"ש ולא לתפלה.

עוד יש ליישב על פי זה קושיית הרעק"א, דבמועד קטן (ט, ב) הזכירו בתוס' דעת רשב"י בירושלמי שאין מפסיקין לקר"ש ותפילה, והקשה ע"ז בגליון הש"ס שם (וכן בשבת סז) "להדיא איתא בשבת דף יא ע"א דלקריאת שמע מפסיקין וצ"ע". וע"פ הנתבאר לעיל דבירושלמי קאי רק ארשב"י עצמו אתי שפיר, דאין בזה סתירה להמבואר בבבלי שרשב"י וחבריו מפסיקים לקריאת שמע.

תורתו אומנתו – דירה לשכינתא

יבאר גדר "תורתו אומנתו" על פי הזהר הק' וספרי חסידות שהוא ע"י לימוד פנימיות התורה מתוך דבקות וביטול לבוארית ית"ש נותן התורה

בסימנים הקודמים נתבאר שרשב"י הי' במדרגה נעלית ביותר של תורתו אומנתו

(ולכן דוקא רשב"י לא הי' מפסיק מלימודו אפילו לקריאת שמע). ויש להעמיק ולברר מהות הדרגה של תורתו אומנתו כפי היוצא מדברי הזוהר הק':

גדר תורתו אומנתו על פי פשטות הוא כמבואר במגן אברהם (או"ח סי' קו סק"ד. ראה גם בשו"ע אדמו"ר הוקן שם סי"ד, ובסי' צ' סי"ז) שאינו מבטל רגע אחד מלימוד התורה, היינו שהוא עניין שבזמן. וגם מובן, שבפשוטו לא מצינו שתורתו אומנתו שייך לתחום מסויים בתורתנו הק' כלימוד סודות התורה דייקא, וכדמוכח אף מרשב"י עצמו, שעיקר עיסוקו, אף כשישב במערה י"ג שנה, הי' ב"תורת המשניות" ולא ב"ספר הזוהר והתיקונים" (ראה אגה"ק לאדה"ז בעל התניא סי' כו. וראה גם לקוטי תורה אחרי כח, א).

אך באמת יש לומר שמהות מדרגת "תורתו אומנתו", אינו רק מה שאין מפסיקים לפועל מלימוד התורה ("תורתו אומנתו" בזמן), כי אם שהתואר "תורתו אומנתו" מלמדנו על מהות הקשר האמין והחזק של האדם הלומד עם התורה הק'. וכמובן גם מפשטות הלשון, שהתורה נעשית "אומנתו", שזה אי אפשר לומר בלימוד רגיל, אלא רק כשהלימוד מתיישב בדעת האדם לגמרי, ועד שישנה התאחדות גמורה של האדם עם התורה.

ובשמעיינים בזוהר הק' רואים ששיטה עמוקה יש בזה לבאר מהות מדריגת תורתו אומנתו שדביקות וקשר זה עם התורה הוא בעיקר בלימוד עניינים שבפנימיותה של תורה, שעל ידם בא האדם לדביקות בבורא ית"ש נותן התורה, וכדלקמן.

דהנה, איתא בזוהר הק' (ח"ג ע' רלח, ב) בנוגע למי שתורתם אומנותם אשר "לא זזת שכינתא מנהון כל יומיהון", והם "דירה לשכינתא", שמדברים אלו משמע כנ"ל שאי"ז רק עניין שבזמן שאין מפסיקים מהלימוד, אלא עוד זאת, שאיכות דביקותו בתורה היא באופן שכל מציאותו חדורה ודבוקה בתורה, עד שכל מהות האדם היא היותו "דירה לשכינתא". ולא זו בלבד, אלא שמזה שנאמר כאן שעל ידי הלימוד באופן של תורתו אומנתו נעשים כלי קיבול ודירה להשראת השכינה, משמע שמדובר שדביקות האדם שהוא בגדר "תורתו אומנתו" הוא לא רק בחכמת התורה, כ"א בעיקר להקב"ה נותן התורה, "דירה לשכינתא".

ועניין זה, שעל ידי לימוד התורה נעשים דברים בבורא ית' ונעשים "דירה לשכינתא" הוא בעיקר בלימוד פנימיות התורה, כמפורש בתיקוני זוהר (בהקדמה, א, ב) אשר דוקא "מארי קבלה וכו' עבדין לה (להשכינה) דירה".

[ובשני המקומות בזוהר (בח"ג שם ובהקדמה לתיקוני זוהר) מבואר שאלו שנחשבים כ"דירה" לשכינתא, עליהם נאמר "לא תקח האם על הבנים", ש"האם" קאי על השכינה, והשכינה נשארת בקביעות אצל אלו שנחשבים כ"דירה לשכינתא", משא"כ אלו שאינם בדרגא זו עליהם נאמר "שלח תשלח את האם". ומה שבזוהר ח"ג שם נזכר שגם על "מארי משנה" נאמר "לא תקח האם על הבנים" יעויין בזה לקמן (סי' הבא)].

דברים אלו שבזוהר הק' הם יסוד למבואר בסגנון החסידות (ראה תורה אור לח, ד ועוד) בעניין תורתו אומנתו, שהוא בלימוד התורה בשלמות באופן שדברי התורה מיוחסים

להקב"ה עצמו ולא לאדם הלומד. כלומר, שמדובר בלימוד באופן שמציאותו של האדם בטלה ומבוטלת לבורא ית' מכל וכל. ונחשב הדבר שאין כאן לפנינו אלא דברי התורה שהם דיבורי הקב"ה, והאדם אין לו שום חשיבות כלל מלבד היותו "כלי קיבול" לדברי התורה ולקדושת הבורא ית"ש.

ובך יש לדרוש (כמבואר שם) את הפסוק (ישעי' נא, טז) "ואשים דברי בפיך" בדרך החסידות, שמדובר בלימוד התורה באופן שהדברים נשארים בגדר "דבריי", דברי הקב"ה, והקב"ה שם את דבריו בפיו של האדם הנחשב ככלי קיבול בלבד לדבר ה'.

ומובן שלימוד התורה באופן נעלה כזה בא רק כשהאדם בטל בתכלית לנותן התורה, עד שכל מהותו היא היותו "דירה" וכלי קיבול ל"שכינתא".

ומדברים אלו נמצאנו למדים אשר מה שהי' רשב"י בדרגת תורתו אומנתו בשלמות, הגה ע"פ המבואר בזוה"ק ובספרי חסידות הוא על היותו דבק ומאוחד בתורה ובנותן התורה בתכלית השלמות, מצד היותו מ"מארי קבלה", והוא הי' זה שלימד פנימיותה של התורה לשאר התנאים בדורו.

ולקמן יתבאר היאך באו דברים אלו לידי ביטוי בעוד פרטים בתורתו ובחייו של רבי שמעון בר יוחאי.

רשב"י הי' מאחד גליא וסתים דאורייתא

ביאור מעלת רשב"י שהוא גילה פנימיות וסודות התורה / רשב"י הי' מאחד גליא דאורייתא וסתים דאורייתא /
ביאור מיוחד עפ"י כמה שבזוהר שם הוזכרו "מארי משנה"

נתבאר לעיל (בסימן הקודם) אודות שגב מעלתו בקודש של רשב"י ע"פ מ"ש בזוהר הק' בעניין תורתו אומנתו שהוא לא רק עניין שבזמן ובלימוד גליא דתורה, כי אם שדרגה זו היא בעיקר אצל "מארי קבלה" דוקא, שכלימודם הם נעשים "דירה לשכינתא".

והנה בעניין מעלתו בתורה של רשב"י מצינו בספה"ק "סידור עם דא"ח" לרבינו הזקן נ"ע (שער הל"ג בעומר דף ד, סוף ע"ב (וראה גם במאמר ל"ג בעומר תרל"א לכ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע)) : "ששורש נשמת רשב"י הי' מניצוצין נשמת משה ע"ה, ולכן הייתה התגלות סודות התורה ופנימיותה על ידו דוקא, ולא על ידי תנא אחר כמבואר בזוהר הק', כמו שהייתה התגלות התורה שבכתב על ידי משה רבינו".

[וראה בהמשך הדברים שם שזהו הטעם להילולא דרשב"י כיון שבעת פטירתו "הגיע בשעה ההיא לתחילת וראש כל המדרגות שלו וכו' וזה הי' לימודו עם החברייא בשעה

ההיא", יעו"ש הביאור בזה (הובא בלקו"ש ח"א ע' 286).

והנה, מבואר בספרים שמלבד זה שרשב"י הי' המגלה של פנימיות התורה, הנה גם לימודו בגליא דאורייתא הי' באופן נעלה ביותר, שהי' מגלה הסודות והפנימיות שבפשוטי ההלכות. וכמו שפירש כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע את התואר "תורתו אומנתו" (המשך תרס"ד ע' מה (ובעוד מקומות)): "ד"תורתו של רשב"י בנגלה, שהיתה תורתו אומנתו, פירוש כלי שלו, שהי' יודע הפנימיות בכל פשוטי ההלכות וכו'". היינו שלבד שרשב"י הי' מגלה פנימיות התורה, הוא הי' מיוחד ומחבר סתים דאורייתא עם גליא דאורייתא.

ויש למצוא סימוכין לזה בדיוק בלשונות הזהר הק' והתקוני זוהר שהובאו לעיל (בסימן הקודם), ובהקדים:

לעיל שם הוזכר דבכ' המקומות (הן בזהר והן בתיקוני זוהר) נדרש הפסוק "לא תקח האם על הבנים" על אלו שנחשבים "דירה לשכינתא", ובתקוני זוהר נאמר שהוא דוקא ב"מארי קבלה", ובזהר (ח"ג שם) נתבאר שקאי על אלו ש"תורתם אומנתם". ועפ"ז נתבאר לעיל שיוצא על פי הנ"ל ש"תורתם אומנתם" הם דוקא העוסקים בפנימיות התורה, ד"הם ("מארי קבלה") עבדין לה (לשכינה) דירה".

אמנם עדיין יש לעיין בדבר, שהרי בזהר (ח"ג שם) איתא "ואית מארי משנה דתורתן אומנותן ולא זאת שכינה מינהון כל ימיהון", ועליהם אומר אח"כ שאלו "דקבעי לימודיהו (עליהם נאמר) לא תקח האם על הבנים", והדבר צ"ע שכן כנ"ל בתקוני זוהר (שם) דורש כתוב זה על "מארי קבלה" דוקא, ומאי טעמא שבזהר שם דורש זאת (גם) על "מארי משנה"?

וליישב הדברים נראה לומר שהכוונה בזהר ב"מארי משנה", הוא לאותם שבדוגמת רשב"י, כדלעיל, שמלבד מה שרשב"י הי' מגלה את פנימיות התורה ("מארי קבלה"), עסק גם בחיבור ואיחוד גליא ונסתר. ועל פי זה י"ל שזו הכוונה שם ב"מארי משנה", היינו שאי"ז שלימודם הוא רק במשנה כ"א שהם המחברים נסתר וגליא, היינו שהם מגלים הסודות שיש במשנה, ודו"ק.

וראה ביאור עד"ז בס' כסא המלך לתקו"ז (בהקדמה שם) שכ' לבאר מה שבזהר פרשת פנחס (רנד, א) כ' "מארי קבלה אינון מארי תלמוד" וביאר הכוונה בזה שאינו מדבר אודות "מארי תלמוד" סתם, כ"א אודות אלו ד"תלמודא דילהון על רזין דאורייתא סדרו להו".

והיוצא מכל זה, דבמה שנתבאר כאן שרשב"י הי' מגלה תורת הנסתר, אבל גם מחבר ומאחד הנגלה והנסתר, יש חיזוק להא שדוקא הוא הייתה דרגתו במעלה השלמה של תורתו אומנתו.

כי מבין כל התנאים שהיו בבחי' תורתם אומנותם, כיון שרשב"י הוא המגלה להם תורת הנסתר, והוא המחבר נסתר ונגלה, לכן הוא הי' במדריגה הגבוהה ביותר, ולכן דוקא

הוא הי' פטור גם מקריאת שמע. ולקמן בסימן הבא יתבאר לן הטעם בדרך הפנימיות מדוע אכן נפטר רשב"י מקריאת שמע.

מדוע נפטר רשב"י מקריאת שמע לדעת הירושלמי

ביאורים מופלאים במעלת רשב"י ועוצם ביטולו לבורא ית' מכל וכל / העמקה בזה בלשונות הזוהר / ביאור על פי זה במהות מצוות קריאת שמע על פי פנימיות / לפי זה מביאר הטעם שרשב"י דוקא לא הפסיק לקריאת שמע

איתא בירושלמי (הובא לעיל בתחילת הדברים) שאמר רשב"י "כגון אנו שעוסקין בתלמוד תורה אפילו לקרית שמע אין אנו מפסיקין", וכבר נתבאר לעיל (סימנים ג' וד') באריכות שאי"ז עסק התורה סתם, וגם לא מה שהוא הי' "תורתו אומנתו" בזמן, שלא פסק מלימודו לרגע אחד, אלא המדובר הוא בלימוד התורה בתכלית השלמות, שהוא הי' בטל ומבוטל לגמרי לבורא ית'. עוד נתבאר שדוקא רשב"י שהי' בתכלית השלמות בזה, הוא הנפטר מחובת קריאת שמע.

אך עדיין צריך לבאר את תוכן הדבר מדוע באמת לא הי' זקוק רשב"י להפסיק מלימודו לקרוא את שמע.

ויבואר הדבר על פי עניינה של מצוות קריאת שמע על פי פנימיות התורה:

נתבאר לעיל שפנימיות מדריגת תורתו אומנתו היא שכאשר לומד תורה, ייחשב הדבר כאילו אין כאן אלא דברי תורת ה', והאדם אינו אלא כלי מחזיק ברכה שתורת ה' בפיו. אמנם, מובן שכדי להגיע למדריגה זו, צריך להקדים לזה עבודה ויגיעה רבה. שהרי האדם מטבע בריאתו מרגיש עצמו לבעל חשיבות, ואי אפשר לו לבוא מיד למדרגה כזו של ביטול המציאות שלו מכל וכל.

וזהו מה שקודם לימוד התורה על האדם לקרוא קריאת שמע, שעניינה הוא מסירות נפש, כי עבודת הק"ש והמס"נ היא הפועלת שהאדם יבוא למדריגת "תורתו אומנתו" הנ"ל, שילמוד תורה באופן של "ואשים דברי בפיך" - ביטול החשיבות של מציאות האדם לגמרי (ראה אור התורה ויקרא ע' רכז, סה"מ תרכ"ז ע' רעא).

ועל פי זה יש לבאר הטעם שרשב"י לא הי' מפסיק מלימודו אפילו לקריאת שמע:

אי' בזהר הק' (ח"א רכה, א) שאמר רשב"י על עצמו "אנא סימנא בעלמא", כלומר שכל הווייתו בעולם הזה לא הייתה כאדם בעל חשיבות ומציאות לעצמו, וכל עניינו הי' מה שהוא כמו ציון וסימן לגילוי אלקותו ית' בעולם. וכמו שנתבאר בספרי חסידות (אוה"ת וסה"מ תרכ"ז שם) על מדרגת רשב"י שהוא "הי' תמיד בבחי' ביטול" להבורא ית'.

ועד היכן הדברים מגיעים להבין מעט מזעיר עוצם ביטולו מכל וכל לקדושת הבורא ית', ראה מה שאיתא בזהר (ח"ב לה, ב) "כתיב יראה כל זכורך את פני האדון ה'. מאן פני האדון ה', דא רבי שמעון בן יוחאי", חזינן מהא שלא הייתה למציאותו כל תפיסת מקום וחשיבות עצמית כלל, והי' מעיקרא בטל ומבוטל לשכינה תדיר.

וזהו מה שמכל התנאים שהייתה תורתם אומנותם ונפטרו מתפילה, מתייחד רשב"י שהי' פטור אף מקריאת שמע, דכיון שעניינה של עבודת מצוות קריאת שמע היא לפעול באדם עניין מסירת נפשו לה' וביטולו מכל וכל, כדי שיוכל ללמוד תורה בתכלית הביטול, הנה אצל רשב"י שהוא כבר מעיקרו עומד במדרגה זו תמיד, אינו זקוק להפסיק מלימודו בעת זמן קריאת שמע לקרוא ק"ש.

וזהו שם שבספרי חסידות (הנ"ל) נתבאר שעוצם ביטולו דרשב"י הי' קשור לזה ש"חיבר סתים וגליא", וכ"ה בהמשך תער"ב ח"ב (ע' א' טו) שגם בהנגלה הי' מאיר בו האלקות שבהלכה", וכתבאר לעיל בסימן ד' באריכות].

ביאור הא דסתם רבי שמעון הוא רשב"י

כלל הוא דסתם רבי שמעון רשב"י הוא / תורתו אומנתו הוא כשהלימוד הוא בתכלית ההכנה וההשגה / שם שמעון הוא מלשון שמיעה והכנה

נתבאר לעיל בסימנים הקודמים באריכות שרשב"י הי' במעלה הכי גבוהה בענין תורתו אומנתו. ויש להסביר על פי זה בדרך הפנימיות הכלל הידוע (ראה רש"י שבועות ב, ב ד"ה משמו, רמב"ם בהקדמה לפיה"מ ד"ה בפרק השישי, ועוד) דסתם רבי שמעון הוא רבי שמעון בן יוחאי.

דהנה השם "שמעון" הוא מלשון שמיעה (ויצא כט, לג), והמשמעות האמיתית של שמיעה היא הבנה והשגה (וכלשון הכתוב "דבר כי שומע עבדך" (ש"א ג, ט)).

והנה, כדי שהאדם יהי' במעלת "תורתו אומנתו" הרי זה כשלומד באופן שהתורה מתאחדת עמו לגמרי, עד שנעשית ה"אומנות" שלו. ומוכן הדבר שמדרגה זו שייכת רק כשהלימוד הוא בהבנה והשגה בשלמות ובתכלית, דעל לימוד באופן זה מבואר (תניא פ"ה) שכאשר האדם "מבין ומשיג איזו הלכה וכו' לאשורה על בוריי" אזי דוקא התאחדותו עם התורה היא ב"יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו וכו' להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופינה" [ויעויין במפרשי התניא עומק הכוונה בזה. המערכת].

ומובן א"כ הטעם הפנימי לכך שסתם רבי שמעון הוא רשב"י, כי השם שמעון מבטא את מעלתו של רשב"י בהיותו תורתו אומנתו בתכלית השלמות.

[וראה גם בדרך הקבלה בספר לקוטי לוי יצחק – אגרות קודש (להגה"ק רלו"צ שניאורסון נ"ע – ס"ע שלט ואילך) ביאור השם רבי שמעון בר יוחאי והקשר לענין שמיעה, יעו"ש אריכות הביאור בזה].

מעלת רשב"י שהי' פועל ומתקן את העולם

מעלת "צדיק יסוד עולם" על "בני עלי" / פעולת רשב"י על אנשי דורו שלא היו צריכים לאות הקשת / החילוק בין רשב"י לר"א בנו ביציאתם מן המערה

איתא בירושלמי (ברכות פ"ט ה"ב) ובבראשית רבה (פלי"ה ג) והובא ברש"י (נח ט, יב) ובזהר הק' (זח"ג טו, א. לו, א) אשר בימיו של רשב"י לא נראתה הקשת. וי"ל שבזה ניכרת מעלה נוספת על כל המבואר לעיל שהייתה תורתו אומנתו בדרגה הנעלית ביותר, וכמו שיוכח ויתבאר לקמן.

דהנה, גם אודות רבי יהושע בן לוי איתא בגמ' (כתובות עז, ב) שבדורו לא נראתה קשת, וברש"י שם ביאר אודות עניין זה "שהקשת אינו אלא אות ברית שלא יחרב העולם ואם יש צדיק גמור בדור אין צריך אות". ובמ"א (לקו"ש ח"ד ע' 1235 ואילך) נתבאר דיוק לשון רש"י שלכאן תיבת "בדור" יתירה היא, שהרי ברור מתוכן הסוגיא שהצדיק שמגן על הדור צ"ל נמצא בדור, אלא כוונת רש"י בזה לבאר שהגנה זו (בדורות שלא נראית בהם קשת) אין עניינה רק שזכותו של הצדיק גמור עומדת להם לאנשי הדור, אלא שהיא מגיעה מכך שהצדיק מעורב עם הדור ומתעסק עם אנשי דורו לתקנם ולזככם ולטהרם.

והנה, מצינו בסוכה (מה, ב) שאמר רשב"י "ראיתי בני עלי' והן מועטין" וממוצא דבר בסוגיא שם (יעו"ש בגמ', ובלקוטי שיחות שם שקו"ט בזה באריכות) אתה למד שדרגת "בני עלי" הם הצדיקים שרואים "באספקלריא המאירה" ונכנסים "בלא בר (רשות)", והם נעלים מל"ו הצדיקים ש"רואים פני שכינה בכל יום" באספקלריא המאירה אבל נכנסים רק ברשות. ולגבי "בני עלי" אלו נאמר שם שאף שיכולים להיות אלף או מאה, הנה "אם שניים הן אני ובני". כלומר שרבי שמעון ורבי אלעזר בנו היו בבחי' הנעלית של בני עלי', שעכ"פ שניים מהם צריכים להיות בכל דור.

אבל בזהר הק' (זח"א רנה, סע"א. ז"ח ריש פרשת וירא ועוד) איתא שהלכו רשב"י ור"א בנו, ופגשו מלאך אחד שהלך להחריב העולם לפי שלא היו בעולם שלושים צדיקים, ויעו"ש אריכות המעשה שאמר רשב"י למלאך לאמר לקוב"ה שאם אין שלושים צדיקים "להוו עשרים וכו' אי לית עשרה וכו' להוון תרין, דאינון אנא וברי וכו' ואי לית תרין, הא אית חד ואנא הוא. דכתיב וצדיק יסוד עולם". שמזה מוכח שמה שהי' רשב"י בבחי' צדיק יסוד עולם

הוא למעלה ממדרגת "בני עלי", דבני עלי יש שניים מהם על כל פנים בכל דור, ואילו צדיק יסוד עולם יש אחד ובדורו דרשב"י הוא הי' רשב"י (וראה ביומא (לח, ב) "אפילו בשביל צדיק אחד העולם מתקיים שנאמר וצדיק יסוד עולם").

ונראה לומר החילוק בין שתי מדריגות אלו, ש"בני עלי", ועד"ז דרגת תורתו אומנתו אפילו במעלה הגבוהה דרשב"י – היינו שהצדיק עוסק בתורה עם עצמו, אלא שלזה גופא יש השפעה על הדור, אבל היותו "צדיק יסוד עולם" עניינו הוא דרגה נעלית יותר, שפועל על אנשי הדור לתקנם, לזככם ולטהרם.

ולכן, רבי אלעזר הי' אמנם בבחי' הנעלית של "בני עלי" אבל רשב"י הוא הי' במדריגת "צדיק יסוד עולם", שמצד זה זיכך את העולם וטיהר את כל אנשי דורו.

וזוהו מה שבדורו לא נראתה הקשת שאין הכוונה בזה שזכותו הגינה על אנשי דורו אלא הכוונה בזה היא דכשם שהצדיק עצמו אינו זקוק לקשת כך פעל וזיכך את העולם כולו בדורו, שפעל שגם הם יהיו במדריגה גבוהה כזו שלא יצטרכו לאות הקשת.

ויומתק מאוד עפ"ז מה שמצינו שכשיצאו רשב"י ור"א בנו מהמערה (שבת לג, ב) לאחר שנה הי"ג, הנה "כל היכי דהוי מחי רבי אלעזר הוי מסי רשב"י" וכן איתא שם שאמר רשב"י "איכא מילתא דבעי לתיקוני", שמזה חזינן שבשונה מדריגת רבי אלעזר שהי' מבני עלי' ועסק בעבודתו עם עצמו באופן המרומם מהעולם, ועד שלא יכול הי' לסבול את ההנהגה הטבעית של אנשי דורו, ולכן "הוי מחי רבי אלעזר", הנה לעומתו רשב"י שהי' צדיק יסוד עולם "הוי מסי", וחיפש דרכים לתקן ולהועיל להעולם.

ונמצא לנו מעלה נוספת על מה שנתבאר לעיל באריכות שגב מדריגתו בקדש של רשב"י מה שהוא הי' "תורתו אומנתו" בתכלית השלמות, הנה כאן נתבאר מעלתו הנוספת שהי' צדיק יסוד עולם, ופעל ועמל עם הדור עצמו לתקנו ולזככו.

הקשר בין המאמר "שלשה שאכלו על שלחן אחד" למעלת רשב"י

ביאור משנת הרשב"י באבות פ"ג/ הטעם שדרש בעניין "שלשה שאכלו על שלחן אחד" / ביאור תוכן מאמרו
לדור הנתבאר שהי' "צדיק יסוד עולם"

איתא באבות (פ"ג מ"ג): "רבי שמעון אומר שלושה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משלחנו של מקום וכו'".

וי"ף רמז בטעם שרשב"י הוא הדורש בשבח אמירת דברי תורה על השלחן בשלושה דוקא, דכיון שאיתא בגמ' (שבת לג, ב) שבמשך י"ג שנים עסק בתורה בצוותא עם רבי אלעזר בנו, ואף "איתרחש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא", היינו שהיו בבחי' שנים שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, וכיון שכן, הנה בצאתו מהמערה מיד הרגיש רשב"י במעלת שְׁלוֹשָׁה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, ולכן דרש במעלה זו דוקא.

ועוד י"ל במאמר זה דרשב"י, דהנה, לכאור' יש להקשות במה שממשיך שם במשנה שאם לא אמרו דברי תורה על השלחן "כאילו אכלו מזבחי מתים", ולכאורה, ברצותו להדגיש חומרת העניין דביטול תורה הוי ל' לומר מ"ש בסנהדרין (צט, ב) ע"ז "כי דבר ה' בזה וגו'". וכן בצד החיוב הרי נאמר לגבי לימוד התורה במשניות הקודמות שאפי' שניים שיושבים ועוסקים בתורה "שכינה שרוי' ביניהם", ומהי הוספת רשב"י שכאשר שלושה עוסקים בתורה – נחשב להם ש"אכלו משלחנו של מקום", שלכאור' היא מדרגה נמוכה יותר.

וי"ף בזה על פי הנתבאר לעיל (בסימן הקודם) שנוסף על המעלה ד"תורתו אומנתו" ה' לו לרשב"י מעלת "צדיק יסוד עולם" שעניינו הוא מה שפעל לתקן ולזכך את העולם עצמו.

ועפ"ז י"ל שבמאמרו באבות כאן אינו מדגיש עצם האיסור החמור דביטול תורה שעל הגברא או מעלת הלימוד ופעולתו על האדם, כי אם מה שנגרם ונפעל מהלימוד בעולם.

ולכן בדבריו לא דיבר רשב"י במעלת הלימוד סתם, כ"א בעניין אמירת דברי תורה על השלחן או ביטולם, והשכר והעונש שכאן לא עוסקים במה שמושת על הגברא, כ"א בפעולת דברי התורה על השלחן.

וזהו מה שמלמדנו רשב"י במשנה זו – פעולת התורה על העולם:

מחד גיסא, הנה מכיון שהתורה היא "תורת חיים" לכן העדר אמירת תורה מונע את פעולת ה"תורת חיים" על השלחן, ולכן נחשב לשלחן שהאוכל ממנו אוכל מ"זבחי מתים".

ולאידך, גדלה מעלת לימוד התורה, שהדיבור בדברי תורה על השלחן פועל שהי' זה "כאילו אכלו משלחנו של מקום".

סוד תורה כציצים ופרחים

פנינים יקרים

לכל ישראל האיר בסוד תורה

תנו רבנן, ואספת דגנך, מה ת"ל, לפי שנא' לא ימוש ספר התורה הזה מפיו, יכול דברים ככתבן, ת"ל ואספת דגנך – הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי ר' ישמעאל. רבי שמעון בן יוחי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישא וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עלי? אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים... אמר אביי הרבה עשו... כרבי שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן (ברכות לה, ב)

ממאמר זה משמע שלדעת רשב"י פירוש הכתוב "לא ימוש ספר התורה מפיו" הוא "ככתבן", שיש להגות ולעסוק בתורה בכל רגע ורגע, וכאשר יעשו ישראל את רצונו של מקום, אז "מלאכתן נעשית ע"י אחרים". והכתוב "ואספת דגנך" קאי רק כאשר "אין ישראל עושין רצונו של מקום", כמבואר שם בגמ'.

אך בגמ' מנחות (צט, ב) מצינו ש"אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי אפי' לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש", ונמצא, שגם כאשר אין אדם הוגה בתורה בכל רגע אלא קורא קריאת שמע "קיים לא ימוש", ולכאורה שני מאמרי רשב"י אלו הם בסתירה אחד לשני.

ויש לבאר זה ע"פ הכלל המובא בספרים הקדושים (ראה לקוטי תורה (לכ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע) צו יג, ב. ראה יט, ג. ובכ"מ) "כל הגבוה גבוה ביותר יורד למטה מטה יותר". דהפירוש בזה הוא שדווקא מי שמדריגתו "גבוה גבוה ביותר" יש בכוחו להשפיע ולהעלות גם מה שנמצא "מטה מטה".

ועפ"ז נמצא ששני מאמרים אלו לא רק שאינם סותרים אלא משלימים אחד את השני. דמכיון שגדלה מאוד מדרגתו וקדושתו של רשב"י, עד כדי כך שמצד עצמו ס"ל שיש לעסוק בתורה בכל רגע ו"מלאכתן נעשית על ידי אחרים", לכן ה' בכוחו להעלות גם אלו שא"א להם לעסוק בתורה כל רגע, ומה שיש ביכלתם הוא רק לקרות קריאת שמע פעמיים בכל יום, שגם אלו יקיימו מצוות "לא ימוש ספר התורה הזה מפיו".

שזהו כוחו דרשב"י שמצד דרגתו הנעלה השפיע והמשיך בחינת "לא ימוש" גם באלו שמצד מעמדם ומצבם אפשר להם רק לקרות קריאת שמע פעמיים בכל יום.

(ניפ' לקומי שיחות ח"ג עמ' 1002 ואילך)

דרש כל תעלומות

מעיקרא כי הוה מקשי ר"ש בן יוחי קשיא הוה מפרק ל' ר' פנחס בן יאיר תריסר פירוקי, לסוף כי הוה מקשי ר"פ בן יאיר קשיא הוה מפרק ליה רשב"י עשרין וארבעה פירוקי (שבת לג, ב)

מצינו שלאחר שעבד רשב"י את הקב"ה במערה באופן של התנזרות מעניני העולם לגמרי, והתעלות נפלאה בלימוד התורה, הנה כשיצא מהמערה, לא המשיך בעבודתו בפרישות והתנזרות, אלא אדרבה, ניצל את כוחו לתקן את העולם (ראה בארוכה לקו"ש חכ"ב עמ' 138).

וזה הי' ע"ד סדר העבודה שלמד מרבי עקיבא רבו "נכנס בשלום ויצא בשלום" (חגיגה יד, ב).

וי"ל שענין זה רואים גם בסדר הלימוד של רשב"י, דהנה איתא בגמ' (שבת לג, ב) שקודם היכנסו למערה "הוה מקשי ר"ש בן יוחי קשיא הוה מפרק ל' ר' פנחס בן יאיר תריסר פירוקי, לסוף [לאחר יציאתו מן המערה] כי הוה מקשי ר"פ בן יאיר קשיא הוה מפרק ליה רשב"י עשרין וארבעה פירוקי".

ובפשטות באה הגמ' ללמדנו התעלותו של רשב"י בלימוד התורה בעת היותו במערה, אך בעומק יותר יש לראות בזה, שלאחר צאתו מהמערה השתנה סדר לימודו של רשב"י.

שקודם כניסתו למערה היה לימודו בדרך קושיא "הוה מקשי", ולאחר שיצא מהמערה התעסק בתיקון העולם, ולכן גם בתורה היה עסקו לתרץ קושיות רפב"י, ולא להקשות.

(ניפ' לקומי שיחות חכ"ב עמ' 141 ואילך)

ממנו תצא תורה

ת"ר, ויצא מעמך הוא ובניו עמו, א"ר שמעון אם הוא נמכר בניו ובנותיו מי נמכרים, מכאן שרבו חייב במונות בניו (קידושין כב, א)

יש לעיין מאי טעמא חייב הכתוב את האדון לפרנס את בני העבד, הרי "בניו דירכייהו לאהדוריי" (לשון הגמ' קידושין שם), היינו, שיכולים לחזור על הפתחים ולפרנס את עצמם, וא"כ מדוע הוי זה חיוב על האדון?

ויש לפרש זה בכמה דרכים, שרשב"י לשיטתו:

א. בבבא בתרא (קטז, א) מצינו ש"אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי כל שאינו מניח בן ליורשו הקדוש ברוך הוא מלא עליו עברה". ומזה שנקט רשב"י הלשון "ליורשו" ולא "כל מי שאינו מניח בן" סתם משמע שרשב"י ס"ל שעיקר ההדגשה בבנים הוא שהם יורשים את האב.

והרי ידוע בגדר ירושה שה"בן קם תחת אביו", והאב והבן הם מציאות אחת (ראה בבא בתרא קנט, א. צפנת פענח (להגאון הרוגוצ'ובי) כללים ע' ירושה, וש"נ).

וע"כ ס"ל לרשב"י שכמו שבגדר ירושה האב והבן הוי מציאות אחת, כ"ה גם בחיוב האדון לפרנס את העבד, דמכיון שבני העבד הם מציאות אחת עם האב, מחוייב האדון לפרנסם ג"כ.

ב. רשב"י ה' בגדר "תורתו אומנתו" (שבת יא, א), וס"ל "אפשר אדם חורש כו' תורתו מה תהא עלי', אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים" (ברכות לה, ב).

ולכן ס"ל שאין לחייב את הבנים לחזר על הפתחים, כ"א צריכים לקבל מזונותיהם "ע"י אחרים", כדי שיוכלו לעסוק בתורה.

ג. וע"ד הרמז והדרוש י"ל:

המכירה לעבדות רומזת על ענין הגלות (ראה אור החיים בהר כה, מא).

ואמר רשב"י (מגילה כט, א) "חביבין ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שגלו, שכינה עמם".

ונמצא, שכאשר גלו ישראל בגלות, הרי גם "האב" – זה הקב"ה, וה"בנים" אלו ישראל, כולם נמצאים בגלות.

וע"ז שואל רשב"י "אם הוא נמכר, בניו מי מכרן"? דבשלמא "האב" זה הקב"ה, הרי הוא "כל יכול", ובמילא ביכלתו יתברך להגלות עצמו כביכול, ולא יחול בו ית' שום שינוי ח"ו. אך "בניו – מי מכרן", דאיך אפשרי שיהיו בני ישראל מכורים בגלות, הרי אם יהי' להגלות שליטה ובעלות על עם ישראל, יכול להיות שיחול בהם ירידה ושינוי, עד שלא יהי' ניכר בהם ח"ו זה שהם "בנים למקום".

וע"ז מתרץ רשב"י "מכאן שרבו חייב במזונות בניו", שענין העבדות והשליטה שיש לגלות על ישראל הוא רק בנוגע ל"מזונות" וצרכיהם הגשמיים, אך בנוגע לרוחניות עם ישראל, וזה שהם "בנים למקום" אין לגלות שליטה כלל.

וכפתגם הידוע של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע "רק גופותינו נמסרו בגלות . . אבל את נשמותינו לא שלחו לגלות, ולא נמסרו לשעבוד מלכיות" (לקוטי דיבורים ח"ד תרצב, א).

וגם בנוגע למזונות גשמיים, הנה "רבו חייב במזונות בניו", שאין לשרי המדינה וכיו"ב דיעה ובחירה באם לתת לבני ישראל צרכיהם ומזונותיהם, אלא הרי הם מחוייבים לזון את ישראל ולפרנסם, בכל צרכיהם.

(יעייין בכ"ז לקוטי שיחות חכ"ב עמ' 156 ואילך)

אור מופלא רום מעלה

אמר רבי שמעון זכאה איהו מאן דמקבל אורחין ברעו שלים כאילו מקבל אפי שכינתא (תיקוני זוהר, תיקון וא"ו קרוב לסופו)

יש לתמוה, הרי איתא בגמ' (שבת קכז, א) "גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה", ואיך זה מתאים עם מאמר רשב"י ש"מאן דמקבל אורחין" הרי זה רק "כאילו מקבל אפי שכינתא"?

ויש לבאר זה בפשטות:

אצל אנשים רגילים לא מאיר השכינה באופן רגיל, והזוכה "לקבל פני שכינה" הוא רק העומד במדריגה גבוהה מאוד, ולעתים רחוקים.

משא"כ אצל רשב"י האירה השכינה תמיד בכל עת, עד שאמרו עליו בזוהר (ח"ב לח, א) "מאן פני האדון ה' – דא רשב"י", וא"כ, כאשר הוא "קיבל פני שכינה", וודאי אין זה דרגת השכינה שהאירה אצלו תמיד, כ"א בחינה נעלית יותר ב"שכינה" שלא האירה אצלו בד"כ.

ונמצא, שדרגת "קבלת פני שכינה" אצל רשב"י נעלית היא באין ערוך מ"קבלת פני שכינה" באופן רגיל.

ולפ"ז מובן שפיר איך אמר רשב"י שהכנסת אורחים שקולה כקבלת פני השכינה ולא שגדולה היא ממנה, כי לגבי דרגת "קבלת פני שכינה" שהייתה אצלו, אין הכנסת אורחים גדולה ממנה, כ"א שקולים הם.

משא"כ אצל אנשים שאינם בדרגת רשב"י "גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה".

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ג עמ' 765 ואילך)

יכול לפטור העולם

זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים – אמר ר' שמעון מפני מה המן משתנה לכל דבר חוץ מאלו מפני שהן קשים למניקות (רש"י בהעלותך יא, ח)

לכאורה תמוה, הרי המניקות הן מיעוטא דמיעוטא דכלל ישראל, ומפני מה מנע השי"ת טעמם של מינים אלו מכל ישראל רק מפני המניקות?

ויש לבאר זה דרשב"י לשיטתו, דס"ל שפעמים יתכן שהמיעוט מכריע את הרוב.

וכפי שמצינו בהדגשה אצל ר"ש, שאמר "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואילמלי אלעזר בני עמי, מיום שנברא העולם ועד עכשיו, ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו מיום שנברא העולם ועד סופו" (סוכה מה, ב).

דאע"פ שהם יחידים ממש, מ"מ ביכולתם להכריע את כל העולם כולו. והיינו משום שרשב"י "רואה" את כל ישראל, וכל הדורות כולם, שהם מציאות אחת ממש, ולכן מעשה כל יחיד ופרט שבישראל נוגע להכלל כולו.

ועד"ז ס"ל לר"ש להיפך, דכאשר ישנו דבר שיכול להזיק את המיעוט, כדאי למנוע ענין זה גם מהרוב, כדי שלא יהי' שום חשש או חשש דחשש שיגיע רעה זו להמיעוט.

ולהעיר גם שמצינו דלחד תירוץ ביבמות (סז, ריש ע"ב) ס"ל לר"ש דחיישינן למיעוטא.

(עי' לקוטי שיחות חל"ג עמ' 76 ואילך)

הילולא דרשב"י בצל הצמח צדק

תיאורם של זקני החסידים אשר העלו את זכרונותיהם – כל אחד בסגנונו – מיום ל"ג בעומר בצילו של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק מליובאוויטש

סדר חגיגת ל"ג בעומר כנהוג מימי קדם

כה סיפר החסיד ר' חנוך הענדל [בסעודת ליל ש"ק פרשת אמור תרנ"ו, בצל כ"ק אדמו"ר הרשב"ב נ"ע]:

בשנה הראשונה שהייתי בליובאוויטש – תר"ד – חל ל"ג בעומר ביום שלישי בשבוע. סדר חגיגת ל"ג בעומר היה כנהוג מימי קדם לצאת אל מחוץ לעיר, פעם אל הכיכר שלפני החצר האנאראווע ופעם לשדה המישור שבכפר אחרעמאווה.

בחצר האנאראווע דר אז המוכסן החסיד ר' שלמה ב"ר שמשון שהיה ממקושריו של כ"ק אדמו"ר האמצעי, ובכפר אחרעמאווה דר המוכסן החסיד ר' יוסף מיכאל ב"ר פייוויש משה, איש בא בשנים ועודנו ממקושריו של רבנו הזקן.

את מקום החגיגה היו מגבילים כשבוע-שבועיים מקודם, ועל פי רוב היו מטילים גורל בין שני החסידים המוחזקים האמורים.

הזוכה בעריכת החגיגה היה מזמין את החסידים ה"יושבים" ואת האורחים, לבוא אליו עוד בערב ל"ג בעומר, ואחרי תפילת מנחה גדולה ביום ל"ב בעומר היה עורך סעודה גדולה בדגים ובשר שנמשכה עד תפלת ערבית. בשעת הסעודה היו חוזרים מאמר דא"ח, מספרים סיפורי חסידים, מנגנים ורוקדים, ועל פי רוב היו נעורים כל הלילה ומתפללים בהשכמה תפלה בציבור במתינות וגם באריכות, ובשעה אחת עשרה היתה מוכנה סעודת חלב עם

משקה יי"ש לרוב, ומשעה שלש בערך היו מחכים לבואו של כ"ק אדמו"ר.
באותה שנה – תר"ד – עלה הגורל לזכותו של החסיד ר' יוסף מיכאל.

חגיגת ל"ג בעומר בשמחה כפולה ומכופלת

מתחילת חודש אייר התיר כ"ק אדמו"ר [הצמח צדק] לחסידים לבוא לליובאוויטש, אחרי שבמשך החורף אסר עליהם לבוא מפאת הייסורים שהיו מתחילת חודש מר-חשון עד לפני הפסח (מלשינות גינזבורג וה"משכילים" בוילנא).

גם חסידות לא אמר כ"ק אדמו"ר בחורף ההוא רק פעמים ספורות, בש"ק ויצא ט' כסלו, י"ט כסלו, בשבת ר"ח וחנוכה, כ"ד טבת, שבת שירה ופורים, וגם זה במניין הקטן הפרטי שלו לפני אנשים ספורים ובהם אחדים מהאברכים ה"יושבים".

באותה שנה היתה חגיגת ל"ג בעומר בשמחה כפולה ומכופלת.

כיון שביום השני חל תענית שני בתרא, ישבו הרבנים המפורסמים ר' נחמיה מדוברובנה (בעל "דברי נחמיה"), ר' יצחק אייזיק מויטבסק ור' יצחק אייזיק מהומיל (בעל "חנה אריאל") בתור בית דין ופסקו – כהוראת שעה – שלרגלי שמחת הרבים לא יסיימו את התענית, ואחרי מנחה גדולה יקיימו את המנהג הקבוע בסעודת החג.

הרה"ח ר' הלל מפאריטש, אף כי הסכים עם הרבנים הגאונים האמורים והשתתף בחזרת המאמרים, בניגונים ובריקודים, מכל מקום גמר תעניתו, ורק אחרי תפלת ערבית שתה כוס חמין.

שהגוף יהיה טוב ולא רק צודק

בלילה ההוא בהתוועדות זקני החסידים הרבה ר' יצחק אייזיק מהומיל לתבוע מר' הלל מפאריטש על שהוא מרבה בהידורים, והסביר את המאמר "כל יתר כנטול דמי" (חולין נח, ב).

הרה"ח ר' הלל בכה במרירות גדולה, ומתוך בכייה בדמעות שליש התחנן בפני הרה"ח ר' יצחק אייזיק שלא יאשים אותו על כך, ולא יחשוב עליו עוון שהוא עושה זאת מפני יוהרא וגסות הרוח ח"ו.

שעה ארוכה דיבר אז ר' הלל בהתרגשות ובתחנונים. הדברים כולם לא אזכור, ורק זאת הנני זוכר שאמר, שבמשך ארבעת החודשים שהכין את עצמו להיכנס אל כ"ק אדמו"ר [האמצעי] ל"יחידות", "פעלתי על גופי שיהיה בדרגא של טוב, ולא רק בדרגא של צדק – שיהיה טוב ולא רק צודק".

אני גם זוכר שאמר: "יש משום עבירה לבטל את הזמן על טענות ומענות, כל רגע יקר". אחד האברכים מה"יושבים" – משה דוד מאבצוהע – התרגש מאד מדיבוריו של ר' הלל ובכה בכי רב בטענו, עתה אני יודע מדוע לא הועילו לי שתי הפעמים "יחידות" שהייתי אצל כ"ק אדמו"ר, שכן כדי להיכנס ל"יחידות" זקוקים להכנה בעבודה בפועל, ובלעדי זאת – אינו מועיל.

המעת לעת – מאז בואנו אל ר' יוסף מיכאל באחרעמאווה עד בא כ"ק אדמו"ר ביום ל"ג בעומר לברך את החגיגה – עבר עלינו כשעות אחדות מרוב השמחה הגדולה בתענוג רוחני. כ"ק אדמו"ר אמר מאמר ד"ה "עד הגל הזה ועדה המצבה" (ויצא לא, נב), והתעכב כשתי שעות ויסע לביתו.

החסיד ר' אבא מצ'אשניק (שהיה בעל הבנה והשכלה, מעמיק) סיפר שהוא היה נוכח אז, ובין כתביו ורשימותיו נמצא כתוב בין המאמרים ששמע גם הנחות של ארבעה המאמרים (שלשה דפרשת אמור ואחד מל"ג בעומר), וכן הסיפור שסיפר כ"ק אדמו"ר אודות החסיד ר' פייוויש משה מדוברובנה אביו של ר' יוסף מיכאל, נוסף על הדיבורים שחלפו בין זקני החסידים בהתוועדות ליל ל"ג בעומר והסיפורים שספרו.

סיפוריו של ר' אבא עוררו את זכרוננו של ר' חנוך הענדל, ואמר כן כן, הנה נזכרתי מה שסיפר כ"ק אדמו"ר אודות פייוויש משה ה"ישוב'ניק", כי מתחילה היה אחד מבחירי נכבדי סלוצק והיה מגדולי המגידים על הבעש"ט נ"ע, ואחר כך לסיבה בלתי ידועה עזב את סלוצק והתיישב בכפר סמוך לדוברובנה ויהי לחסיד נלהב של הבעל שם טוב ושם נולד לו בנו יחידו ר' יוסף מיכאל.

הילולא וחיננא היה היום הזה לנו

מורי הרשב"ץ [=ר' שמואל בצלאל שעפטיל] סיפר שבשנת תר"ט היתה הפעם האחרונה לחגיגת ל"ג בעומר בשדה הקרוב להאנאראווה, שבה השתתף כ"ק אדמו"ר.

באותה שנה חל ל"ג בעומר ביום חמישי. ביום רביעי אחרי תפילת שחרית הלכו כל האברכים ה"יושבים" ותלמידי הישיבה והאורחים שבאו לשבת פרשת אחרי-קדושים העבר ונשארו עד אחרי החג והאורחים החדשים שבאו לל"ג בעומר, אל החסיד ר' שלמה על פי הזמנתו לחוג את חג ל"ג בעומר כנהוג בכל שנה מאז התיישב כ"ק אדמו"ר האמצעי – בשנת תקע"ד – בליובאוויטש.

הילולא וחיננא היה היום הזה לנו. הזקנים ששיבה זרקה בהם רקדו בטליתות קטנות. ואנחנו האברכים תלמידי הישיבה רקדנו כאילים. באוזניים נטויות וכפיות פתוחים הקשבנו

לכל הגה היוצא מפי זקני החסידים.

בל"ג בעומר, בשעה ארבע בערך אחרי חצות היום בא כ"ק אדמו"ר ויאמר מאמר חסידות ד"ה להבין ענין הכתר, שהוא ממוצע בין אור אין סוף המאציל לנאצלים והוא ביאור על המאמר "שחורה אני" (שיר השירים א, ה) שאמרו בשבת קודש פרשת אחרי-קדושים, והתעכב כשלוש שעות.

וטרם נסעו, ציווה לנגן את ניגון כ"ק רבנו הזקן, בעל ארבעת הבבות הידוע. כ"ק אדמו"ר ישב בדבקות גדולה בעינים עצומות ודמעות על לחייו, וכשגמרו לנגן עמד מלא קומתו ויאמר: זכותו של בעל ההילולא תגן על כלל אחינו בני ישראל ועל הכלל הפרטי [=עדת חסידי חב"ד].

כשגמר את דבריו אלה הנה בלי שום הכנה התפרצה מלב כולנו קריאה עצומה "אמן".

שחוק קל עבר על פני קדשו ויאמר: אמן כן יהי רצון.

כשנסע כ"ק אדמו"ר לביתו התאספו זקני החסידים והרה"ח ר' הלל בראשם ויחזרו על המאמר שאמר כ"ק אדמו"ר ויתפלאו על אשר ציווה כ"ק לנגן את ניגונו של הוד כ"ק רבנו הזקן וידאגו מאד על דבריו האחרונים.

ביום שני אחרי שבת פרשת אמור, בא רוכב מהיר מעיר זיטומיר וביא מכתב מאת המדפיסים שביום השני באו מהמשרה והבולשת ויחקרו אודות הדפסת ספר "לקוטי תורה", כמה עותקים נדפסו ולאיזה ערים נשלחו. וכמאתיים ושמונים עותקים שנמצאו בבית הדפוס חתמה המשרה בחותמה, ויתנו צו להתייצב ביום רביעי לפני הבולשת בעיר קיוב.

חיש מהר התפשטה השמועה בעיר, וכ"ק בניו של כ"ק אדמו"ר באו אליו לשמוע את הדבר כמו שהוא, כי בשעה אחת כבר הספיקו בני העיר לספר גוזמאות ושקרים בנידון.

בו ביום לעת ערב שמענו בשם הרה"ח ר' אשר בשם כ"ק מהרי"ל [רבי יהודה ליב מקאפוסט, בנו של הצ"צ], שאביו כ"ק אדמו"ר הצמח צדק אמר לו ולאחיו כ"ק הרש"ז [רבי שניאור זלמן] כי "בת דינא בטל דינא" [כיון שלן הדין בטל הריב] (סנהדרין צה, א).

ביום החמישי לעת ערב בא רוכב מהיר מקיוב ובידו מכתב מהגביר דאברי, שביום הרביעי כשהתייצב הרב שפירא המדפיס מזיטומיר לפני הבולשת בקיוב דברו אתו קשות ויאסרוהו, וביום החמישי בוקר הובא לפני חוקר ואחרי החקירה הוחזר למאסר, ובו ביום לעת ערב חופשה ניתנה לו. ולמחרתו ביום השישי כתבה הבולשת של קיוב לבולשת של זיטומיר להסיר החותמות מספר "לקוטי תורה" ואשר העניין מסודר.